

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ТА
ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИЗ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ТА
ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

**Збірник тез доповідей
I Науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

20-21 ЖОВТНЯ 2022 РОКУ

Львів 2022

«Соціально-психологічні та гуманітарні виміри безпеки життєдіяльності»: збірник тез доповідей I Науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Львів, 20-21 жовтня 2022 року. Львів: ЛДУБЖД, 2022. 408 с.

РЕДКОЛЕГІЯ:

Василь КАРАБИН, доктор технічних наук, доцент

Ірина БАБІЙ, кандидат педагогічних наук

Лідія ВЕРБИЦЬКА, кандидат філологічних наук

Тетяна КОНІВЦЬКА, кандидат педагогічних наук

Галина ХЛИПАВКА, кандидат педагогічних наук

Збірник укладено за тезами доповідей I Науково-практичної конференції з міжнародною участю «Соціально-психологічні та гуманітарні виміри безпеки життєдіяльності» 20-21 жовтня 2022 року.

Матеріали друкуються українською, польською та англійською мовами.

Збірник містить матеріали таких тематичних секцій:

- ✓ Секція 1. Особистість в екстремальних умовах: психолого-педагогічні аспекти.
- ✓ Секція 2. Мовні моделі світу у термінологічному, перекладознавчому та прикладному вимірі.
- ✓ Секція 3. Прикладні аспекти соціальної роботи: сучасні тенденції, виклики та перспективи.
- ✓ Секція 4. Актуальні проблеми підготовки фахівців закладів вищої освіти в умовах кризового суспільства.

За точність наведених фактів, самостійність наукового аналізу та нормативність стилістики викладу, а також за використання відомостей, що не рекомендовані до відкритої публікації, відповідають автори матеріалів та їхні керівники.

МОВНА КАРТИНА УКРАЇНСЬКОГО КІНЕМАТОГРАФУ

канд. пед. наук Тетяна КОНИВІЦЬКА

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Питання мови у кінематографі є надзвичайно важливим у контексті розгляду його як інструменту формування національної ідентичності. Варто згадати відомі слова Ліни Костенко, що давні греки тих, хто погано говорив по-грецьки, вважали варварами. В цьому сенсі кінематограф незалежної України до початку повномасштабного вторгнення залишався майже «всуціль варварський». Майже тридцять років після того, як Україна здобула політичну незалежність, її кіновиробництво продовжує лишатися під потужним російським впливом. Це особливо очевидно в тому, як сучасні фільмари користуються мовою. Водночас досі немає ґрунтовних наукових досліджень на тему «Мова в українському кінематографі» [3].

Модерний український кінематограф пов'язують із творчістю Олександра Довженка, як його засновника. Найбільш святковані фільми Довженка «Арсенал» і «Земля», а також «Звенигора», що передували їм, пронизує тема української ідентичності, бо кожен фільм ставить питання про те, що значить бути українцем. Український кінематограф до незалежності є документальним свідченням того, як мову на екрані перетворювали на знаряддя знищення української ідентичності, русифікації мільйонів кіноглядачів. Механізми цієї політики, урухомлені ще в 1930-х роках, продовжують з певними змінами діяти й сьогодні [3].

Ця розвідка ставить за мету проаналізувати основні моделі використання мови у кінематографі сучасної України і вплив, який вони справляють на українську ідентичність (відчуття належності до певної держави чи нації). І проблема тут навіть не в ідентифікації нашої нації іншими, а в кризі самоідентифікації національно дезорієнтованої частини суспільства.

Російський імперіялізм намагався не допускати, щоб українська мова стала основою самоідентифікації українців, критерієм розрізнення свій (україномовний) – чужий (російськомовний). Перед незалежною Україною, після розпаду

Радянського Союзу повстало важливе завдання творення нової ідентичності її громадян. За умови, що процес творення ідентичності – це процес ототожнення себе з певним культурним надбанням і водночас відокремлення від «чужого», Україна стає перед складним питанням, адже успадковує культуру не лише власне українську, а й радянську. Радянська ідентичність, до слова, була штучно сформована засобами масової інформації і пропаганди, кіно серед яких відіграло одну з найважливіших ролей, тому саме йому варто приділяти одну з основних ролей в осмисленні процесів формування ідентичності [2].

У наукових розвідках до 2014 року дослідники зазначають парадокс українського кінематографу, зазначивши той факт, що велика частина опитаних українців «не відносить більшість фільмів, створених в Україні, до національного кінематографу, пояснюючи свої відповіді тим, що автори фільмів не опираються на українські традиції, цінності і мову, тому не є їх трансляторами [1].

Юрій Шевчук у своєму дослідженні виділяє дуже влучно три мовних коди у кінематографі України: український, український у поєднанні з російським і) суржик, тобто макаронічну суміш цих двох мов [3].

1. Суржик, тобто макаронічна суміш цих двох мов. Одним із найсвіжіших і особливо показових свідчень загальної тенденції нормалізування суржика є глядацьке сприйняття телесеріалу «Спіймати Кайдаша» за сценарієм Наталії Ворожбит. Ворожбит заміняє українську мову суржиком у серіалі «Спіймати Кайдаша», літературною основою якого є відома кожному українцеві зі школи повість Івана Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я». Водночас всі герої, за винятком Мелашки, розмовляють суржиком [3].

2. Український у поєднанні з російським. Іншою стратегією української ідентичності є нав'язування суспільству культурного продукту, що поєднує українську мову з російською. Російською на екрані розмовляють персонажі, що мають визнання, престиж і владу – політичну, економічну, культурну [3]. За словами Масенко, на телебаченні не може бути мішанини двох мов, коли один говорить російською, а інший українською. У лінгвістиці називають це явище «перемикання коду», оскільки мова – це код нації. У людини постійно відбувається перемикання коду – вона стрибає з однієї мови

на іншу. В інших країнах ніколи немає такої мішанини на телебаченні.

3. Українська. Механізми русифікації через мови інтуїтивно розумів Олександр Довженко. У своєму першому звуковому фільмі «Іван» (1931) чи не вперше в історії українська мова постає на екрані мовою всього українського суспільства, та ще й такого, що модернізується, індустріялізується, крокує в майбутнє. «Дике поле» - екранізація роману «Ворошиловград» українського письменника Сергія Жадана [3].

Творці фільму зробили свідоме рішення включити у стрічку російську мову та максимально наблизений до російської суржик. Українську мову у фільмі можна почути лише з уст кількох персонажів. Тим не менше, в українському кінематографі і далі виправдовують суржик чи російську як «правду життя». Перед цим колоніялістським аргументом капітулюють і глядачі, і фільмарі, і загалом чи не все українське суспільство. На показі у Колумбійському університеті фільму «Дике поле» письменник Сергій Жадан визнав, що фільм просто мав бути зроблений водночас суржиком, російською й українською, інакше він не був би реалістичним, не відповідав би «правді життя». Це в той час, як його роман «Ворошиловград», що покладений в основу сценарію фільму, написаний українською [3].

Сьогодні такий парадигматичний розрив з колоніальною «правдою життя» за допомогою уявної втечі від неї робить режисер Валентин Васянович. Створюючи власну кінематографічну дійсність, він постає як спадкоємець і послідовник Олександра Довженка [3]. Також Олег Сенцов на питання, що «бандити не розмовляють українською мовою», відповідає: «Але це для мене не важливо, для мене важливо, щоб люди, які [сприймають цю кримінальну історію як точку входу], чули українську мову. Це і є просування культури».

Варто згадати документальний фільм «Соловей співає», який є новаторським та монументальним дослідженням проблеми мовного питання в Україні. Автори фільму аналізують мовну ситуацію не в звичайній, поширеній формі протистояння політичних сил, а досліджують значно глибші причини та наслідки нинішньої

конфронтації довкола української мови. Також вони намагаються знайти відповідь на запитання: «Чому спілкуватися в Україні 21 століття українською мовою для багатьох громадян є нонсенсом, чому ці громадяни відчувають відторгнення та спротив?».

Як наслідок, сьогодні рідко трапляються фільми, зроблені тільки українською, без суржика чи російської. Така мовна політика в кіновиробництві призвела до глибокої кризи культури мови в Україні. Українська мова має важливе значення в кінематографі, адже у зв'язку з подіями, що відбуваються в нас у країні, патріотизм населення зростає з кожним днем все більше, і саме кінематограф є тим джерелом інформування, який дає змогу цілком зрозуміти всю красу української мови. На сьогодні в Україні випускають усе більше стрічок, які мають велику популярність у глядачів. Український кінематограф є важливим фактором, який впливає на світогляд людей та ставлення до країни, у якій вони проживають.

Література:

1. Дяк Л. Сучасні іміджеві проекти в національному кінематографі. Нова інформаційна ситуація та тенденції альтернативного розвитку ЗМК в Україні: Збірник тез доповідей I Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених. с. 14-17. URL: <http://www.oa.edu.ua/doc/zbirnik.pdf>.

2. Кузьменко О. Кіно як інструмент формування національної ідентичності. Український контекст. KULTURY WSCHODNIOŚLAWIAŃSKIE – OBLICZA I DIALOG, t. II: 2012. s. 67- 68.

3. Шевчук Ю. Мова в сучасному кінематографі України. Збруч. URL: <https://zbruc.eu/node/102930>.

ФОРМУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНЬОГО КОЛЕДЖУ

Ольга ЛАБА

*ВСП «Автомобільно-дорожній фаховий коледж НУ «Львівська
політехніка»*

Термінологія від часу свого становлення є невід'ємним і важливим складником лексичної системи мови. Активний розвиток і формування сучасної української технічної термінології розпочався

Лідія ВЕРБИЦЬКА

**ВПЛИВ ВОЄННИХ РЕАЛІЙ НА ЗМІНИ В МОВНІЙ
(МОВОЗНАВЧІЙ) КАРТИНІ УКРАЇНСЬКОГО ЕТНОСУ 159**

Юлія ДЕМ'ЯНЧУК

PROBLEMS OF TRANSLATION OF THE UN TERMINOLOGY 163

Наталія ІВАНИШИН

**АНАЛІЗ ВІЙСЬКОВОЇ МЕТАФОРИ НА МАТЕРІАЛІ
САЙТІВ НОВИН 169**

Марія ІВАНЧЕНКО

**СТРУКТУРНІ ПАРАМЕТРИ ТЕРМІНІВ ЕЛЕКТРОБЕЗПЕКИ
В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ 172**

Тетяна КОНІВІЦЬКА

МОВНА КАРТИНА УКРАЇНСЬКОГО КІНЕМАТОГРАФУ 177

Ольга ЛАБА

**ФОРМУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
СТУДЕНТІВ АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНЬОГО КОЛЕДЖУ 180**

Олег ЛОЗИНСЬКИЙ

**ІДЕОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗБРОЙНОЇ СПЕЦОПЕРАЦІЇ
РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ 184**

Тетяна ПУНДИК

**ВПЛИВ РЕКЛАМНИХ СЛОГАНІВ НА МОВНУ ТА КУЛЬТУРНУ
КАРТИНУ СВІТУ, УКРАЇНЦІВ ЗОКРЕМА 187**

Марина СТЕПАНЮК

**ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ МОВЛЕННСВИХ АКТИВ У ТВОРІ
М. КОЦЮБІНСЬКОГО «ФАТА МОРГАНА» 189**

Оксана ЧАГАН

**ВІДОБРАЖЕННЯ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ БОЙКІВ
КРІЗЬ ПРИЗМУ УЯВЛЕНЬ ПРО ТРАДИЦІЙНЕ
СІЛЬСЬКЕ БУДІВНИЦТВО 192**